

(i) Printed Pages : 7]

Roll No.

(ii) Questions : 9+9+9]

Sub. Code :

0	2	3	6
---	---	---	---

Exam. Code :

0	0	0	3
---	---	---	---

**B.A/B.Sc. (General) 3rd Semester
Examination**

1127

**PUBLIC ADMINISTRATION
(Personnel Administration)**

(With Special Reference to India)

(In All Mediums)

Time : 3 Hours]

[Max. Marks : 90

Note :- (i) The paper will be of 90 marks and 10 marks will be internal assessment.

(ii) There are *nine* questions in all. The first question is compulsory containing 12 short answer type questions. The candidate is required to attempt *nine* questions in about **25** to **30** words. Each question shall be of 2 marks each. Rest of the paper is divided into four Units. Each Unit has two questions and the candidate shall attempt *one* question from each Unit. Each question shall carry 18 marks each.

NA-374

(1)

Turn Over

(Compulsory Question)

1. Attempt any *nine* questions :

- (i) Give *two* significance of Personnel Administration
- (ii) Give *two* demerits of Bureaucracy.
- (iii) What is Rank Classification ?
- (iv) Name any *two* State Services in India.
- (v) Give *three* advantages of promotion on Seniority basis.
- (vi) Give *two* functions of State Public Service Commission.
- (vii) What is Ethics in Public Services ?
- (viii) What is the composition of the Union Public Service Commission ?
- (ix) What is Red-tapism ?
- (x) Give *two* advantages of training.
- (xi) Give *two* causes of Corruption in India.
- (xii) Give *two* demerits of Administrative Tribunals.

Unit-I

2. Describe the features, functions and role of Civil Service.
3. What is Position Classification ? Give its significance and features.

Unit-II

4. Critically evaluate the system of Recruitment to Higher Civil Services in India.
5. Explain the composition, functions and role of State Public Service Commission.

Unit-III

6. Give the meaning of training, its types and various methods of training.
7. Discuss the meaning, principles and significance of Promotion in India.

Unit-IV

8. What are causes of low morale ? Suggest measures to improve the morale.
9. Discuss the causes and remedies of Corruption in Administration.

हिन्दी माध्यम

- नोट :- (i) प्रश्न-पत्र 90 अंक का है एवं 10 अंक आन्तरिक मूल्यांकन के होंगे।
- (ii) कुल 9 प्रश्न हैं। प्रश्न नं. 1 अनिवार्य है जिसमें 12 लघु उत्तरीय प्रश्न हैं। विद्यार्थी को केवल नौ प्रश्न करने हैं। प्रत्येक का उत्तर 25-30 शब्दों में दीजिए। प्रत्येक प्रश्न 2 अंक का है। शेष प्रश्न चार इकाइयों में बँटे हैं। प्रत्येक इकाई में 2 प्रश्न हैं। प्रत्येक इकाई से एक प्रश्न करना है। प्रत्येक प्रश्न 18 अंक का है।

(अनिवार्य प्रश्न)

1. किन्हीं नौ प्रश्नों के उत्तर दीजिए :

- (i) कार्मिक प्रशासन के दो महत्त्व बताइए।
- (ii) नौकरशाही की दो हानियाँ बताइए।
- (iii) श्रेणी वर्गीकरण क्या है ?
- (iv) भारत में दो राज्य सेवाओं के नाम बताइए।
- (v) वरिष्ठता के आधार पर उन्नति के तीन लाभ बताइए।
- (vi) राज्य लोक सेवा आयोग के दो कार्य बताइए।
- (vii) लोक सेवाओं में नैतिकता क्या है ?
- (viii) संघ लोक सेवा आयोग की रचना क्या है ?
- (ix) लाल-फीताशाही क्या है ?
- (x) प्रशिक्षण के दो लाभ बताइए।
- (xi) भारत में भ्रष्टता के दो कारण बताइए।
- (xii) प्रशासनिक ट्रिब्यूनल के दो अवगुणों का वर्णन कीजिए।

NA-374

(4)

इकाई-I

2. सिविल सेवा की विशेषताओं, कार्यों तथा भूमिका का वर्णन कीजिए।
3. स्थिति वर्गीकरण क्या है ? इसका महत्त्व तथा विशेषताएँ बताइए।

इकाई-II

4. भारत में उच्च सिविल सेवाओं की भर्ती प्रणाली का आलोचनात्मक मूल्यांकन कीजिए।
5. राज्य लोक सेवा कमीशन की रचना, कार्यों तथा भूमिका की व्याख्या कीजिए।

इकाई-III

6. प्रशिक्षण का अर्थ, इसके प्रकार तथा विभिन्न विधियों का वर्णन कीजिए।
7. भारत में उन्नति का अर्थ, सिद्धान्त तथा महत्त्व का वर्णन कीजिए।

इकाई-IV

8. कमजोर आत्मविश्वास के क्या कारण हैं ? आत्मविश्वास बढ़ाने के उपाय सुझाइये।
9. प्रशासन में भ्रष्टाचार के कारण तथा सुधारने के उपायों का वर्णन कीजिए।

ਪੰਜਾਬੀ ਮਾਧਿਅਮ

- ਨੋਟ : (i) ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪੱਤਰ 90 ਅੰਕ ਦਾ ਹੈ । 10 ਅੰਕ ਅੰਦਰੂਨੀ ਮੁਲਾਂਕਣ ਦੇ ਹੋਣਗੇ ।
- (ii) ਕੁੱਲ 9 ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹਨ । ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਨੰ :1 ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿੱਚ 12 ਲਘੂ ਉੱਤਰਾਂ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹਨ । ਵਿਦਿਆਰਥੀ ਨੂੰ ਕੇਵਲ 9 ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰਨੇ ਹਨ । ਹਰ ਇੱਕ ਦਾ ਜਵਾਬ 25-30 ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿੱਚ ਦਿਓ । ਹਰ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ 2 ਅੰਕ ਦਾ ਹੈ । ਬਾਕੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਪੱਤਰ ਚਾਰ ਇਕਾਈਆਂ ਵਿੱਚ ਵੰਡਿਆ ਹੈ । ਹਰ ਇੱਕ ਇਕਾਈ ਵਿੱਚ 2 ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਹਨ । ਹਰ ਇੱਕ ਇਕਾਈ ਤੋਂ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰਨਾ ਹੈ । ਹਰ ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ 18 ਅੰਕ ਦਾ ਹੈ ।

(ਲਾਜ਼ਮੀ ਪ੍ਰਸ਼ਨ)

1. ਕਿਸੇ 9 ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਜਵਾਬ ਦਿਓ :

- (i) ਅਮਲਾ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੇ ਦੋ ਮਹੱਤਵ ਦੱਸੋ ।
- (ii) ਨੌਕਰਸ਼ਾਹੀ ਦੀਆਂ ਦੋ ਹਾਨੀਆਂ ਦੱਸੋ ।
- (iii) ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਰਗੀਕਰਨ ਕੀ ਹੈ ?
- (iv) ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਦੋ ਰਾਜ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੇ ਨਾਮ ਦੱਸੋ ।
- (v) ਵਰਿਸ਼ਠਤਾ ਦੇ ਆਧਾਰ ਉੱਤੇ ਉੱਨਤੀ ਦੇ ਤਿੰਨ ਲਾਭ ਦੱਸੋ ।
- (vi) ਰਾਜ ਲੋਕ ਸੇਵਾ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੇ ਦੋ ਕਾਰਜ ਦੱਸੋ ।
- (vii) ਲੋਕ ਸੇਵਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਨੈਤਿਕਤਾ ਕੀ ਹੈ ?
- (viii) ਸੰਘ ਲੋਕ ਸੇਵਾ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਰਚਨਾ ਕੀ ਹੈ ?
- (ix) ਲਾਲ-ਫੀਤਾ ਸ਼ਾਹੀ ਕੀ ਹੈ ?
- (x) ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ ਦੇ ਦੋ ਲਾਭ ਦੱਸੋ ।

(xi) ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੇ ਦੋ ਕਾਰਨ ਦੱਸੋ ।

(xii) ਪ੍ਰਬੰਧਕੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੇ ਦੋ ਅਵਗੁਣਾਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰੋ ।

ਇਕਾਈ-I

2. ਸਿਵਲ ਸੇਵਾ ਦੀਆਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ, ਕੰਮਾਂ ਅਤੇ ਭੂਮਿਕਾ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰੋ।
3. ਸਥਿਤੀ ਵਰਗੀਕਰਨ ਕੀ ਹੈ ? ਇਸ ਦਾ ਮਹੱਤਵ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਾਵਾਂ ਦੱਸੋ ।

ਇਕਾਈ-II

4. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਉੱਚ ਸਿਵਲ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦੀ ਭਰਤੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦਾ ਆਲੋਚਨਾਤਮਿਕ ਲੇਖਾ ਜੋਖਾ ਕਰੋ ।
5. ਰਾਜ ਲੋਕ ਸੇਵਾ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਰਚਨਾ, ਕੰਮਾਂ ਅਤੇ ਭੂਮਿਕਾ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੋ ।

ਇਕਾਈ-III

6. ਟ੍ਰੇਨਿੰਗ ਦਾ ਅਰਥ, ਇਸ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਅਤੇ ਵਿਭਿੰਨ ਵਿਧੀਆਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰੋ ।
7. ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਉੱਨਤੀ ਦਾ ਅਰਥ, ਸਿਧਾਂਤ ਅਤੇ ਮਹੱਤਵ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰੋ ।

ਇਕਾਈ-IV

8. ਕਮਜ਼ੋਰ ਆਤਮਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੇ ਕੀ ਕਾਰਨ ਹਨ ? ਆਤਮਵਿਸ਼ਵਾਸ ਵਧਾਉਣ ਦੇ ਉਪਾਅ ਸੁਝਾਓ ।
9. ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਵਿੱਚ ਭ੍ਰਿਸ਼ਟਾਚਾਰ ਦੇ ਕਾਰਨ ਅਤੇ ਸੁਧਾਰਨ ਦੇ ਉਪਰਾਲਿਆਂ ਦਾ ਵਰਣਨ ਕਰੋ ।